

Täysistunto

Keskiviikko 26.2.2020 klo 14.00—17.04

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 84/2019 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 3/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 3/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Purra.

Keskustelu

16.52 **Riikka Purra ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on siis hallintovaliokunnan mietintö koskien hallituksen esitystä laiksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Esityksessä halutaan kumota Valtori-palvelukeskuksen hallitusta koskevat säännökset ja lakkauttaa sen hallitus. Lisäksi selvennetään henkilöstön rikosoikeudellisen virkavastuun laajuutta. Muutoksen myötä Valtorin ohjausrakenne selkiytyy ja yksinkertaistuu, kun ohjaus on vain valtiovarainministeriön vastuulla. Tämän on tarkoitus edesauttaa tavoitteiden saavuttamista ja vähentää ongelmia.

Valiokunta pitää muutosta kannatettavana mutta on myös sitä mieltä, että se ei itsessään ratkaise palvelutuotantoon liittyviä ongelmia. Asiakasohjauksen ja asiakaslähtöisyyden parantaminen ei kuitenkaan valiokunnan mukaan edellytä välittömiä säädosmuutoksia, vaan kyse on voimassaolevan sääntelyn tehokkaammasta hyödyntämisestä. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että muutokset eivät heikennä turvallisuudesta vastaavien viranomaisien mahdollisuuksia vaikuttaa Valtorin kehittämiseen ja palveluihin. Palveluntuottajan on erotettava TUVE-laissa tarkoitettu toiminta hallinnollisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti muusta kuin TUVE-lain mukaisesta toiminnasta.

Valiokunta on toistuvasti, muun muassa vuotuisissa budjettilausunnoissaan, kiinnittänyt huomiota valtion jatkuvasti kasvaviin ict-kustannuksiin. Esimerkiksi viime vuoden budjettilausunnossa valiokunta on todennut, että valtion tietojärjestelmäkustannukset ovat suuret ja näyttävät jatkavan vuosittaista kohoamistaan ilman, että järjestelmiä käytävillä tahoilla on keinoja nousun hillitsemiseksi. Ongelmallisinta on, että lisääntyvät kustannukset katetaan lähtökohtaisesti niukoista toimintamenoista ilman kompensointia. Valtorinkaan kohdalla suunnitellut kustannushyödyt eivät ole toteutuneet, päinvastoin. Samalla palvelut eivät kaikilta osin täytä asiakkaiden tarpeita. Viime syksynä oli erityisen suuri määrä häiriöitä, muun muassa runkoverkkopalveluissa, videoneuvottelupalveluissa, etäkäyttöraikaisissa, mobiilipalveluissa ja eräissä sähköpostipalveluissa. Valiokunta pitää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 13/2020 vp

tällaisia laajavaikutteisia häiriöitä erittäin huolestuttavina ja toteaa, että niiden esiintyminen tulee estää kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnössä esitetään, että eduskunta hyväksyy muutattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen.

16.55 Heidi Viljanen sd: Arvoisa herra puhemies! Kuten hallintovaliokunnan puheenjohtaja Purra juuri totesi, hallituksen esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää valtion yhteisiä tietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja tuottavan palvelukeskuksen eli Valtorin ohjausta. Yksi keskeinen muutos esityksessä on Valtorin hallituksen lakkauttaminen, ja näin ollen myös Valtorin toimitusjohtajan nimittäisi jatkossa hallituksen sijasta valtioneuvosto. Valtorin lakkautettavan hallituksen tehtävät siirtyvät näin ollen Valtorin toimitusjohtajan hoidettaviksi.

Näen uudenlaisen Valtorin ohjausmallin hyvänä. Sen sijaan, että ohjauksesta vastaisi sekä valtiovarainministeriö että Valtorin hallitus, on mielestäni järkevää, että ohjausta nyt selkiytetään ja yksinkertaistetaan niin, että valtiovarainministeriön ohjausrooli vahvistuu. On myös tärkeää, että asiakasneuvottelukunnan asemaa tullaan jatkossa vahvistamaan ja selkeyttämään.

Arvoisa puhemies! Valtorin osalta keskeistä on kustannusten ja laatutason huomioiminen. Tähän asti keskitettyjen palvelujen kustannukset ovat olleet vielä korkeat, ehkä liian korkeat, eivätkä palvelut ole täyttäneet kaikkien asiakkaiden tarpeita. Myös palvelujen luotettavuuteen tulee kiinnittää huomiota, ja palvelujen ja toimintavarmuuden kehittämiseksi on tehtävä määrätietoisia toimenpiteitä. Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan Valtorissa on käynnistettykin palvelujen käytettävyyden parantamiseen keskittyvä laatuohjelma. Toivottavaa on, että Valtori kykenee kehittämään palvelujaan niin, että sen asiakkaana olevien virastojen ja laitosten uudistumismahdollisuudet myös paranevat.

16.57 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Aloitan aivan samalla tavalla kuin edustaja Viljanen: Kuten hallintovaliokunnan puheenjohtaja äsken totesi, valtion tietojärjestelmien kustannukset ovat suuret. Ne näyttävät vain koko ajan edelleen jatkavan vuosittaista kohoamistaan ilman, että järjestelmiä käyttävillä viranomaisilla on keinoja käytettävissään vuotuisten kustannusten nousun hillitsemiseksi. Nämä lisäävät hankinta-, ylläpito- ja käyttökustannuksia — kuitenkin lähtökohtaisesti niukoista toimintamenoista, ilman kustannusten ja niiden nousun kattavaa kompensointia. Siksi hallintovaliokunta piti välttämättömänä, että valtio panostaa tarvittavaan tilaaja- ja sopimusosaamiseen sekä järjestelmätoimittajille asetettaviin vaatimuksiin järjestelmien toimivuudesta, käyttökelpoisuudesta ja käyttäjäystävällisyydestä.

Voisi kuvitella, että nämä olisivat aivan normaaleja vaatimuksia ja itsestäänselvyyksiä, kun lähdetään tilaamaan valtion tason tietoliikennejärjestelmiä, ja voisi kuvitella, että valiokunnan ei tarvitse erikseen näistä huomauttaa ja mainita. Historia on kuitenkin osoittanut, että meidän valiokunnan huoli on aiheellinen. Sopimusosaamiseen kuuluu tärkeänä osana myös ict-järjestelmien elinkaaren ajan käyttökustannusten hallinta, koska kokonaiskustannukset kuitenkin ratkaisevat, kuinka kallis tai edullinen järjestelmä on ollut. Tässä organisaatiouudistuksessa tavoitteena on tehostaa, järkevöittää ja ennen kaikkea parantaa toiminnan laatua ja luotettavuutta.

Voinkin sanoa, että tähän tähtäävä hallituksen lakiesitys on erittäin hyvänä pidettävä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 13/2020 vp

16.59 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! Valiokuntamme, hallintovaliokunnan, puheenjohtaja edustaja Purra esitteli hyvin tämän asian, joten en toista hänen esittämiään asioita. Myös valiokuntakollegat ovat tässä kiinnittäneet huomiota tärkeisiin asioihin. Meillä oli aika perusteellinen kuuleminen tästä aihepiiristä valiokunnassa, ja niin kuin tuossa mietinnössä näkyy, käsitelimme itse asiassa tämän varsinaisen hallintojärjestelmämuutoksen ja henkilöstön aseman lisäksi juuri näitä tietojärjestelmissä esiintyviä ongelmia ja niiden hankintaan liittyviä ongelmia.

Lähdin itse pohtimaan tätä asiaa vähän siltä kannalta, että mitä näille asioille ihan oikeasti voi tehdä, muuta kuin kirjoittaa mietintöön, että ne pitää saada toimimaan paremmin kuin ne tällä hetkellä toimivat.

Valtorihan on 1 400 henkilön työyhteisö, se vastaa 92 000 työasemasta, ja sen budjetti on yli 300 miljoonaa euroa. Se vastaa valtion virastojen, muun muassa valtioneuvoston kanslian, Poliisihallituksen, Veron ja muiden lukuisten kymmenien yksiköiden tietohallinnosta. Kuulemisten yhteydessä vertasin itse sitä aiempaan työyhteisööni Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin, jossa tietohallintoa pidin jo sinänsä erittäin suurena, mutta tämä Valtori-kokonaisuus on kolme kertaa suurempi.

No mikä nyt olisi vaihtoehto, kun me siis olemme ilmaisseet kriittisyytemme tässä. Olisiko vaihtoehto se, että jokainen valtion virasto itse vastaa tietohallinnostaan, tekee itse hankinnat, päättää itse, miten se tietohallintoaan kehittää? Varmasti se ei olisi oikea vaihtoehto. Se olisi varmasti kalliimpi järjestelmä kuin tämä nykyinen keskitetty järjestelmä. Tästä päätyy siis siihen, että keskitetty järjestelmä on parempi kuin hajautettu.

Nyt keskustelu keskitetyn järjestelmän — tässä tapauksessa Valtorin tai kiinteistöasioissa Senaatin — ympärillä kulkee usein niin, että nyt nämä kiinteistö- ja ict-menot imevät ne toimintavarat. No tässä minun mielestäni on sillä tavalla valuvika, että eihän ict:tä tai parempia tiloja pitäisi millekään virastolle hankkia, ellei se auta sen viraston perustehtävän suorittamista tuottavammin ja paremmin kuin se on aikaisemmin suorittanut. Ja nyt tähän asiaan pitäisi pureutua. Ei voi olla niin, että jollekin virastolle työnnetään joku ict-järjestelmä ja sitten virasto alkaa ikään kuin urputtaa, että nyt se syö meidän henkilöstövarat emmekä me voi enää tehdä palveluja, vaan sen uudistuksen pitää lähteä sieltä virastosta tuottavuus edellä, ja pitää ottaa käyttöön järjestelmiä, jotka lisäävät tuottavuutta. Tässä on Valtorin rooli, ja näin se pitäisi ymmärtää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 84/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.